

Badanie statystyczne wpływu różnych czynników na poziom samopoczucia

Marcin Dziadosz, Alicja Hołowiecka, Matylda Jankowska

Spis treści

1	Wstęp	2
2	Opis danych	2
2.1	Zbieranie danych, opis badanej grupy	2
2.2	Import i oczyszczanie danych	2
2.3	Zbiorcza tabelka	3
3	Hipotezy badawcze oraz ich weryfikacja	7
3.1	Hipoteza I	7
3.2	Hipoteza II	9
3.3	Hipoteza III	11
3.4	Hipoteza IV	13
3.5	Hipoteza V	15
3.6	Hipoteza VI	16
3.7	Hipoteza VII	18
3.8	Hipoteza VIII	19
3.9	Hipoteza IX	22
3.10	Hipoteza X	23
4	Dane zsumowane	24
4.1	Sen a samopoczucie	25
4.2	Dieta a samopoczucie	25
4.3	Aktywność a samopoczucie	26
4.4	Urządzenia a samopoczucie	26
4.5	Kontakty a samopoczucie	26
4.6	Model	27
4.7	Bubble chart	30
4.8	Korelacje (wg testu Spearmana)	30
5	Wnioski	31
5.1	Wnioski z bardziej szczegółowych hipotez	31
5.2	Wnioski dla pięciu głównych czynników	31
6	Bibliografia	33

1 Wstęp

Celem naszego projektu jest analiza statystyczna wpływu różnych czynników na poziom samopoczucia. Zbadamy wpływ na odczuwanie poszczególnych emocji czynników z pięciu grup: dotyczących snu, diety, aktywności fizycznej, kontaktów towarzyskich oraz używania urządzeń elektronicznych. Sprawdzimy, czy średnie samopoczucie różni się pomiędzy płciami oraz pomiędzy różnymi grupami wiekowymi.

2 Opis danych

2.1 Zbieranie danych, opis badanej grupy

Dane zebraliśmy na podstawie ankiety. Pytania dotyczące emocji pochodzą z artykułu “Skale do Pomiaru Nastroju i Sześciu Emocji” autorstwa Bogdana Wojciszke i Wiesława Baryły. Pozostałe pytania są naszego autorstwa. Ankietę stworzyliśmy za pomocą Formularzy Google i rozesyłaliśmy respondentom drogą internetową.

Przebadana przez nas grupa składała się z 240 osób. Spośród nich 48.3% było kobietami, a 51.7% było mężczyznami. Większość osób (trochę ponad połowa) było w wieku co najwyżej 23 lat (w tym aż 30% w wieku 21 lat).

Pierwsze 10 pytań były to zdania dotyczące aktualnego samopoczucia. Należało ocenić w skali od 1 do 5, jak bardzo zgadzasz się z danym twierdzeniem. Po nich następowały 24 uczucia takie jak radość, złość, depresja itp. Należało ocenić w skali od 1 do 7 (od “nigdy” do “zawsze”) jak często odczuwasz daną emocję.

Potem pojawiały się pytania o czynniki, których wpływ na samopoczucie chcemy zbadać. Każdego z pięciu poniższych czynników dotyczyły trzy pytania:

- sen: liczba godzin przespanych w ciągu doby (do wyboru z 5 odpowiedzi), posiadanie wyznaczonych godzin snu (ocena w skali od 1 do 5), jakość snu (ocena w skali od 1 do 5)
- aktywność fizyczna: ilość godzin poświęcana tygodniowo na sport (do wyboru z 5 odpowiedzi), najczęściej wybierany środek transportu (do wyboru z 5 odpowiedzi, w tym możliwość podania własnej odpowiedzi przy opcji “inne”), kondycja fizyczna (ocena w skali od 1 do 5)
- używanie urządzeń elektronicznych: ilość godzin spędzana w ciągu dnia na korzystaniu z urządzeń elektronicznych w celu pracy/nauki (do wyboru z 5 odpowiedzi), ilość godzin spędzana w ciągu dnia na korzystaniu z urządzeń elektronicznych w celu rozrywki (do wyboru z 5 odpowiedzi), poczucie uzależnienia od urządzeń elektronicznych (ocena w skali od 1 do 5)
- dieta: przeważający składnik w diecie (do wyboru z 5 odpowiedzi), znaczenie jakości posiłków (do wyboru z 5 odpowiedzi), regularność posiłków (do wyboru z 5 odpowiedzi)
- kontakty towarzyskie: posiadanie bliskich osób, na których można polegać (do wyboru z 5 odpowiedzi), liczba bliższych znajomych (do wyboru z 5 odpowiedzi), znaczenie kontaktów z innymi ludźmi (ocena w skali od 1 do 5)

Jak widać, wszystkie te czynniki były oceniane w skali od 1 do 5, a czynniki dotyczące samopoczucia bądź w skali od 1 do 7, bądź w skali od 1 do 5. Zbadamy zarówno zależności pomiędzy pojedynczymi czynnikami, jak również pomiędzy zsumowanymi, na przykład Ogólna ocena samopoczucia.

2.2 Import i oczyszczanie danych

Do R zaimportowaliśmy dane z pliku `.xlsx`. Przy tworzeniu ankiety zastrzeżyliśmy, że na każde pytanie trzeba odpowiedzieć, dlatego nie mieliśmy problemu z brakami danych. W kolumnie `wiek` mieliśmy kilka nieprawidłowo wprowadzonych danych, większość osób podawała wiek jako liczbę, ale niektórzy pisali np. “21 lat”. Poprawiliśmy to i zmieniliśmy typ kolumny na numeryczny. Musieliśmy też poprawić kilka odpowiedzi na pytanie o jakość posiłków, ponieważ zmieniliśmy jedną z możliwych odpowiedzi w ankiecie już po rozpoczęciu zbierania danych.

Wszystkim kolumnom zmieniliśmy nazwy, tak aby pozbyć się polskich znaków i odstępów, oraz żeby ułatwić sobie pracę z danymi.

Typ danych w kolumnach, w których możliwych było 5 odpowiedzi na pytanie, zmieniliśmy na **factor**, i uszeregowaliśmy od odpowiedzi, która według nas w danym pytaniu była najgorsza, do najlepszej.

W pytaniach, gdzie należało oceniać czynnik w skali od 1 do 5 lub od 1 do 7, także zmieniliśmy typ na **factor**.

Dodaliśmy także kolumnę z Ogólną oceną samopoczucia, w której zsumowaliśmy odpowiedzi z pytań o emocje - pozytywne uczucia sumowaliśmy z plusem, a negatywne z minusem.

Te działania zostały wykonane w skrypcie `oczyszczanie_danych.R`, który załączymy do niniejszego raportu. Na koniec zapisaliśmy dane do pliku `dane.RData`.

2.3 Zbiorcza tabelka

Pytania dotyczące aktualnego nastroju były oceniane 5-cio stopniową skalą. Wartości 1-5 oznaczały odpowiednio: “1 - nie zgadzam się”, “2 - raczej się nie zgadzam”, “3 - trochę tak, trochę nie”, “4 - raczej się zgadzam”, “5 - zgadzam się”.

Cecha	Minimum	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Maksimum	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Jestem w złym humorze	1	2	1.95	1.13	5	tak
Czuję się świetnie	1	3	3.3	1.14	5	tak
Jestem w złym nastroju	1	2	2	1.15	5	tak
Czuję się rozluźniony i spokojny	1	3	3.32	1.15	5	tak
Czuję się szaro i beznadziejnie	1	2	1.95	1.12	5	tak
Jestem w dobrym humorze	1	4	3.61	1.23	5	tak
Jestem pogodny	1	4	3.52	1.21	5	tak
Czuję się przygnębiony	1	2	2.12	1.19	5	tak
Moje samopoczucie jest złe	1	2	2.04	1.16	5	tak
Moje samopoczucie jest dobre	1	4	3.63	1.23	5	tak

Przy ocenie częstości odczuwania poszczególnych emocji, do wyboru były odpowiedzi oceniane w skali 7-mio stopniowej. Oznaczały odpowiednio: “1 - nigdy”, “2 - bardzo rzadko”, “3 - rzadko”, “4 - czasami”, “5 -

często”, “6 - bardzo często”, “7 - zawsze”.

Cecha	Minimum	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Maksimum	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Radość	1	5	4.8	1.04	7	tak
Niepokój	1	4	3.61	1.42	7	tak
Strach	1	3	2.8	1.43	7	tak
Miłość	1	5	4.5	1.82	7	tak
Gniew	1	4	3.51	1.47	7	tak
Wesołość	2	5	4.98	1.11	7	tak
Upokorzenie	1	2	2.15	1.32	7	tak
Smutek	1	3	3.45	1.43	7	tak
Wzburzenie	1	3	3.34	1.41	7	tak
Lęk	1	3	2.85	1.53	7	tak
Żal	1	3	2.88	1.53	7	tak
Obawa	1	3	3.54	1.53	7	tak
Złość	1	3	3.38	1.43	7	tak
Załamanie	1	2	2.77	1.67	7	tak
Szczęście	1	5	4.8	1.35	7	tak
Wściekłość	1	3	2.73	1.53	7	tak
Oddanie	1	4	4.13	1.77	7	tak
Zadowolenie	1	5	4.77	1.30	7	tak
Czułość	1	5	4.38	1.64	7	tak
Wstyd	1	2	2.45	1.33	7	tak
Poczucie winy	1	2	2.73	1.52	7	tak
Przywiązanie	1	5	4.69	1.73	7	tak
Depresja	1	2	2.35	1.66	7	tak
Nieszczęście	1	2	2.4	1.57	7	tak

Pytania dotyczące snu oceniane były w skali 5-cio stopniowej. Wartości w pytaniu dotyczącym:

- średniej liczby przesypianych godzin oznaczały: “1 - mniej niż 4”, “2 - 4-6h”, “3 - 6-8h”, “4 - 8-10h”, “5 - więcej niż 10h”;
- posiadania wyznaczonych pór snu określały: “1 - posiadanie regularnych pór snu” do “5 - posiadanie nieregularnych pór snu”;
- oceny jakości snu określały: “1 - bardzo zła jakość” do “5 - bardzo dobra jakość”.

Cecha	Minimum	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Maksimum	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Liczba godzin przespanych w ciągu doby	1	3	2.96	0.69	5	tak
Posiadanie wyznaczonych pór snu	1	3	3.23	1.19	5	tak
Jakość snu	1	3	3.44	0.96	5	tak

Pytania dotyczące sportu oceniane były w skali 5-cio stopniowej. Wartości w pytaniu dotyczącym:

- liczby godzin poświęconych tygodniowo na sport oznaczały: “1 - nie uprawiam żadnego sportu”, “2 - mniej niż 1h”, “3 - 1-2,5h”, “4 - 2,5-4h”, “5 - więcej niż 4h”;
- najczęściej wybieranego środka transportu oznaczały: “1 - samochód”, “2 - komunikacja miejska”, “3 - rower”, “4 - chodzenie pieszo”, “5 - inny”;
- oceny własnej kondycji fizycznej określały: “1 - bardzo zła” do “5 - bardzo dobra”.

Cecha	Minimum	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Maksimum	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Godziny poświęcane tygodniowo na sport	1	3	2.98	1.41	5	tak
Najczęściej wybierany środek transportu	1	3	3.27	1.41	5	tak
Ocena kondycji fizycznej	1	3	3.22	0.84	5	tak

Pytania dotyczące korzystania z urządzeń elektronicznych oceniane były w skali 5-cio stopniowej. Wartości w pytaniu dotyczącym:

- średniej liczby godzin poświęcanej w ciągu dnia na korzystanie z u.e. w celu pracy bądź nauki oznaczały: “1 - nie używam/rzadko używam komputera do pracy/nauki”, “2 - mniej niż 3”, “3 - 3-5h”, “4 - 5-8h”, “5 - powyżej 5h”;
- średniej liczby godzin poświęconej w ciągu dnia na korzystanie z u.e w celach rozrywkowych oznaczały: “1 - mniej niż 1h”, “2 - 1-2h”, “3 - 2-3h”, “4 - 3-4h”, “5 - więcej niż 4h”;
- częstości występowania poczucia uzależnienia od u.e. oznaczały: “1 - nigdy”, “2 - rzadko”, “3 - czasami”, “4 - często”, “5 - bardzo często”.

Cecha	Minimum	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Maksimum	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Godziny spędzone dziennie na pracy na urządzeniach elektronicznych	1	3	3.14	1.18	5	tak
Godziny spędzone dziennie na rozrywce na urządzeniach elektronicznych	1	3	2.81	1.25	5	tak
Poczucie uzależnienia od urządzeń elektronicznych	1	3	3.27	1.07	5	tak

Pytania dotyczące diety oceniane były w skali 5-cio stopniowej. Wartości w pytaniu dotyczącym:

- przeważającego składnika diety oznaczały: “1 - fast food”, “2 - żywność mocno przetworzona (mrożonki, gotowe dania)”, “3 - mięso i ciężkostrawne potrawy”, “4 - warzywa i owoce”, “5 - mam zbilansowaną dietę”;
- wagi przywiązywanej do jakości spożywanych posiłków oznaczały: “1 - wszystko mi jedno”, “2 - nie jest to moim priorytetem”, “3 - staram się jeść zdrowo, ale mi nie wychodzi”, “4 - jest to dla mnie dość ważne”, “5 - jestem tym, co jem!”;
- regularności spożywanych posiłków oznaczały: “1 - jem nieregularnie”, “2 - różnie z tym bywa”, “3 - staram się jeść regularnie”, “4 - zazwyczaj jem regularnie”, “5 - mam stałe pory posiłków”.

Cecha	Minimum	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Maksimum	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Przeważający składnik w diecie	1	5	3.92	1.31	5	tak
Dbanie o jakość posiłków	1	3	3.21	0.94	5	tak
Regularność posiłków	1	2	2.41	1.06	5	tak

Pytania dotyczące kontaktów towarzyskich oceniane były w skali 5-cio stopniowej. Wartości w pytaniu dotyczącym:

- posiadania osoby, na której można polegać w trudnej sytuacji oznaczały: “1 - nie mam nikogo takiego”, “2 - z rodziną/znajomymi nie poruszam poważnych tematów”, “3 - nie czuję się komfortowo rozmawiając na trudne tematy z rodziną/znajomymi”, “4 - na ogół mam do kogo zwrócić się z problemem”, “5 - mam osoby, z którymi mogę porozmawiać o wszystkim”;
- liczby osób, z którymi utrzymuje się stały kontakt oznaczały: “1 - brak takiej osoby”, “2 - jedną osobę”, “3 - 2-3 osoby”, “4 - 4-5 osób”, “5 - 5 i więcej osób”;
- znaczenia, jakie mają dla ankietowanego kontakty z innymi ludźmi oznaczały “1 - brak znaczenia” do “5 - bardzo duże znaczenie”.

Cecha	Minimum	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Maksimum	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Posiadanie zaufanej osoby	1	5	4.35	0.90	5	tak
Liczba osób, z którymi utrzymuje się bliski kontakt	1	4	3.9	1.02	5	tak
Jakie znaczenie mają dla Ciebie kontakty z innymi ludźmi?	1	4	3.91	0.96	5	tak
Ogólna ocena samopoczucia	-79	-0.5	-2.61	28.63	55	tak

Ogólna ocena samopoczucia została uzyskana poprzez zsumowanie wartości uczuć pozytywnych ze znakiem dodatnim oraz negatywnych z ujemnym.

3 Hipotezy badawcze oraz ich weryfikacja

H_0 : nie istnieje zależność pomiędzy zmiennymi.

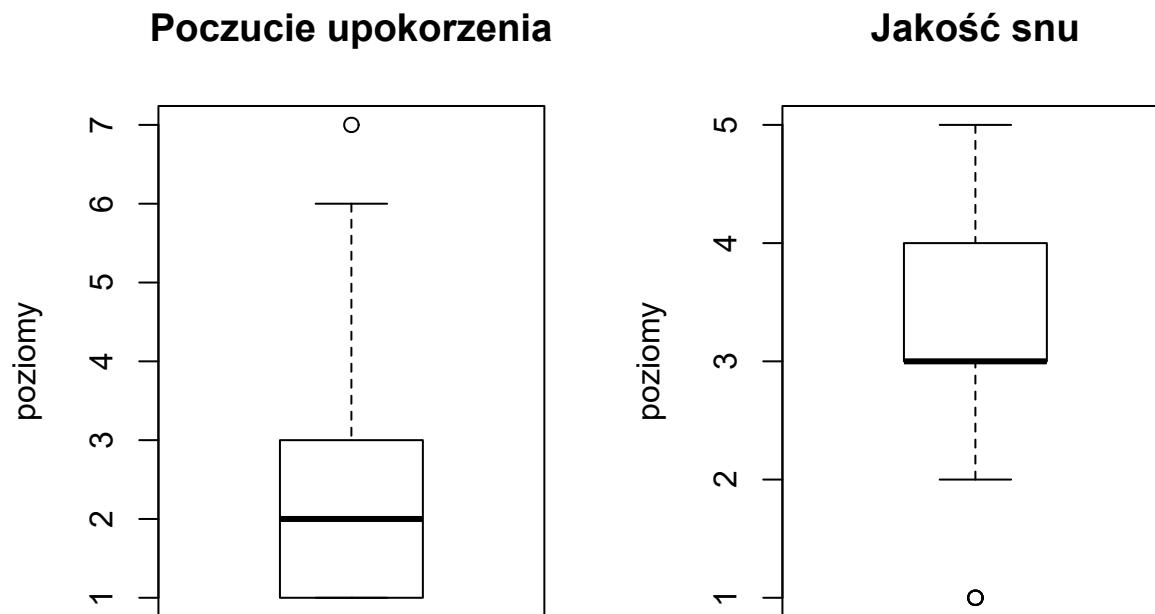
H_1 : istnieje zależność pomiędzy zmiennymi.

Hipotezy badane są na poziomie istotności $\alpha = 0.05$.

3.1 Hipoteza I

Badanie, czy istnieje zależność pomiędzy poczuciem upokorzenia a jakością snu.

3.1.1 Wykresy boxplot

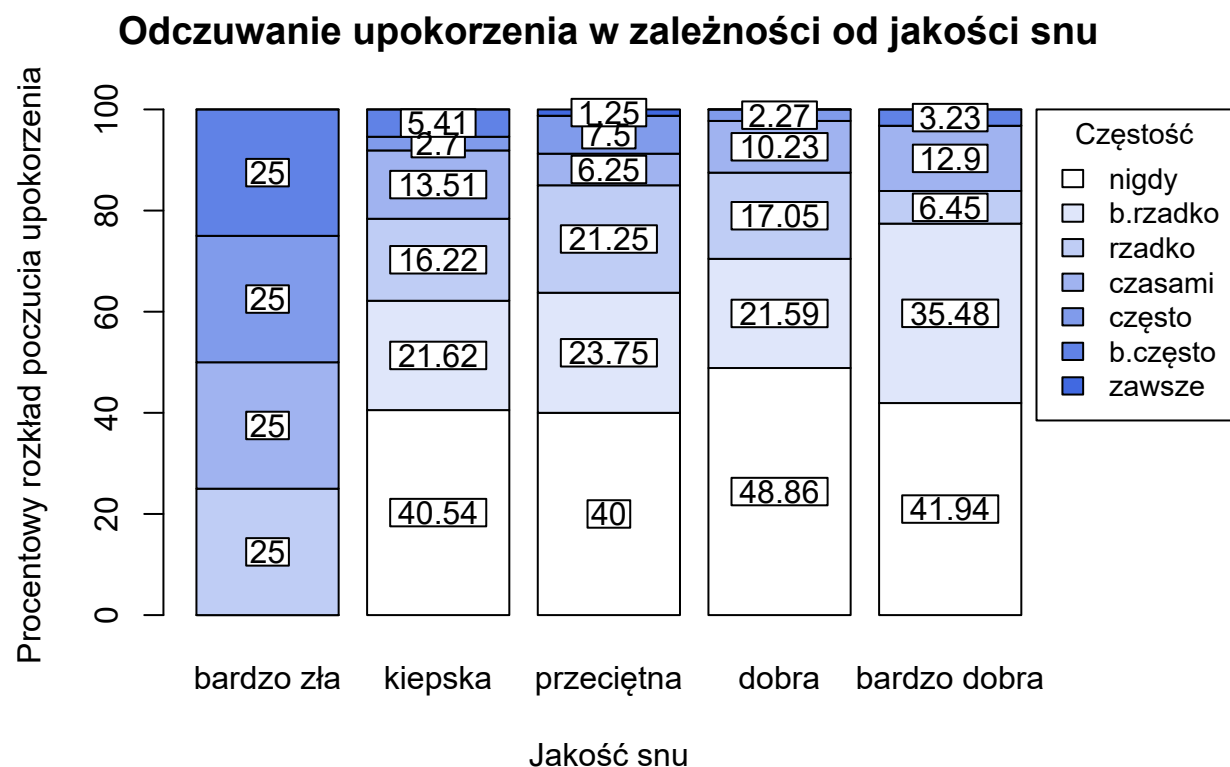
3.1.2 Tabela kontyngencji

Upokorzenie	Jakość snu				
	1	2	3	4	5
nigdy	0.0	40.5	40.0	48.9	41.9
bardzo rzadko	0.0	21.6	23.8	21.6	35.5
rzadko	25.0	16.2	21.2	17.0	6.5
czasami	25.0	13.5	6.2	10.2	12.9
często	25.0	2.7	7.5	2.3	0.0
bardzo często	25.0	5.4	0.0	0.0	3.2
zawsze	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0

3.1.3 Wykresy słupkowe

Poniżej przedstawiony wykres zawiera wartości procentowe, nie liczebności dla poszczególnych odpowiedzi; podobnie jak w przypadku wykresów tego typu przedstawionych dla kolejnych hipotez.

3.1.4 Wyniki testów

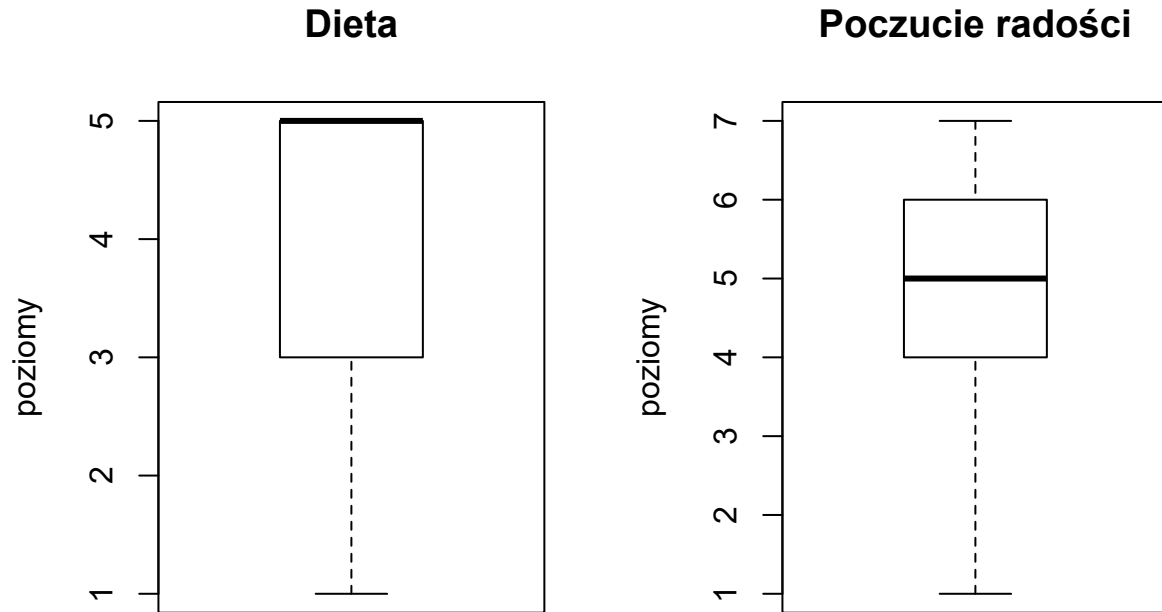
test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
-0.125	0.054	-0.105	0.053

P-value dla testu **rho-Spearmana** wynosi $p = 0.054$, natomiast dla testu **tau-Kendalla** wynosi $p = 0.053$. Nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy H_0 , a więc nie istnieje istotna zależność pomiędzy poczuciem upokorzenia a jakością snu. Współczynniki korelacji dla testów **rho-Spearmana** oraz **tau-Kendalla** wynoszą odpowiednio -0.12478 oraz -0.10524, ale na poziomie istotności $\alpha = 0.05$ nie są istotne statystycznie.

3.2 Hipoteza II

Badanie, czy istnieje zależność pomiędzy dietą a poczuciem radości.

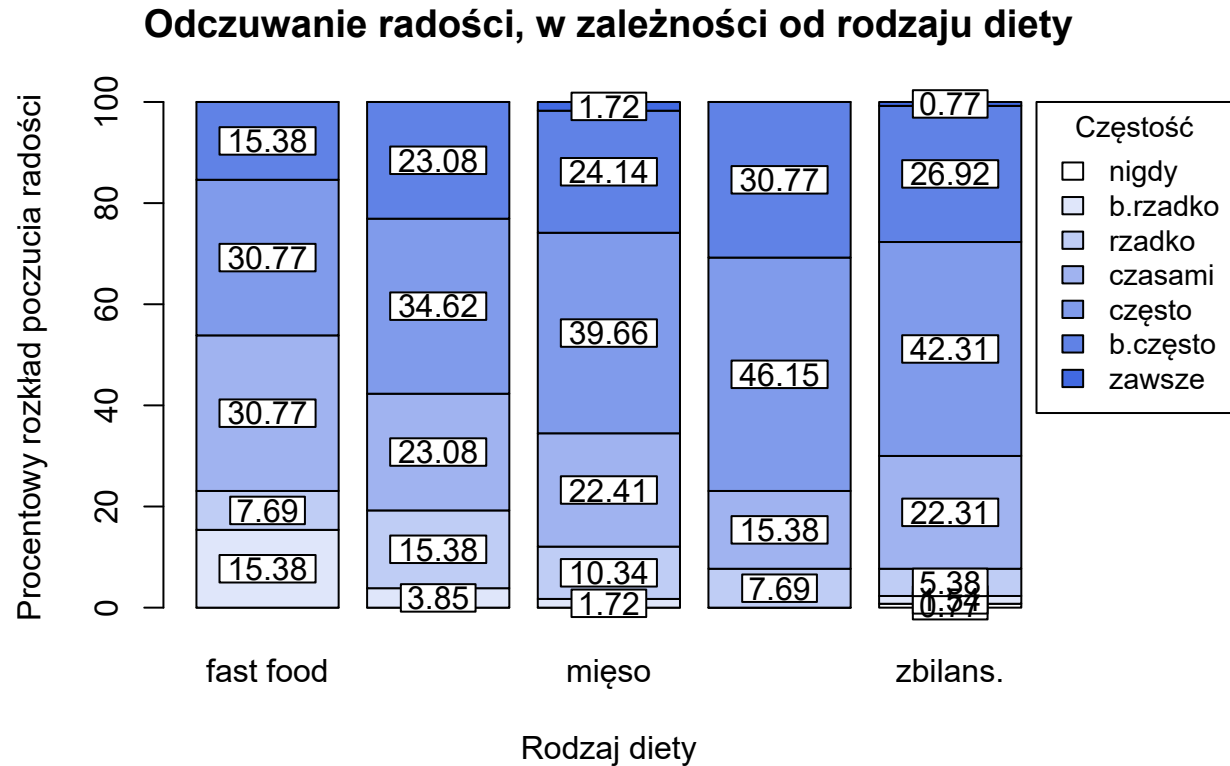
3.2.1 Wykresy boxplot

3.2.2 Tabela kontyngencji

Poczucie radości	Jakość diety				
	fast food	żywność mocno przetworzona (mrożonki, gotowe dania)	mięso i ciężkostrawne potrawy	warzywa i owoce	mam zbilansowaną dietę
nigdy	0.00	0.00	0.00	0.00	0.77
bardzo rzadko	15.38	3.85	1.72	0.00	1.54
rzadko	7.69	15.38	10.34	7.69	5.38
czasami	30.77	23.08	22.41	15.38	22.31
często	30.77	34.62	39.66	46.15	42.31
bardzo często	15.38	23.08	24.14	30.77	26.92
zawsze	0.00	0.00	1.72	0.00	0.77

3.2.3 Wykresy słupkowe

3.2.4 Wyniki testów

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.112	0.084	0.096	0.084

P-value dla testu rho-Spearmana wynosi $p = 0.084$, natomiast dla testu tau-Kendalla wynosi $p = 0.084$. Nie ma podstaw do odrzucenia H_0 . Nie istnieje istotna zależność pomiędzy dietą a poczuciem radości.

3.3 Hipoteza III

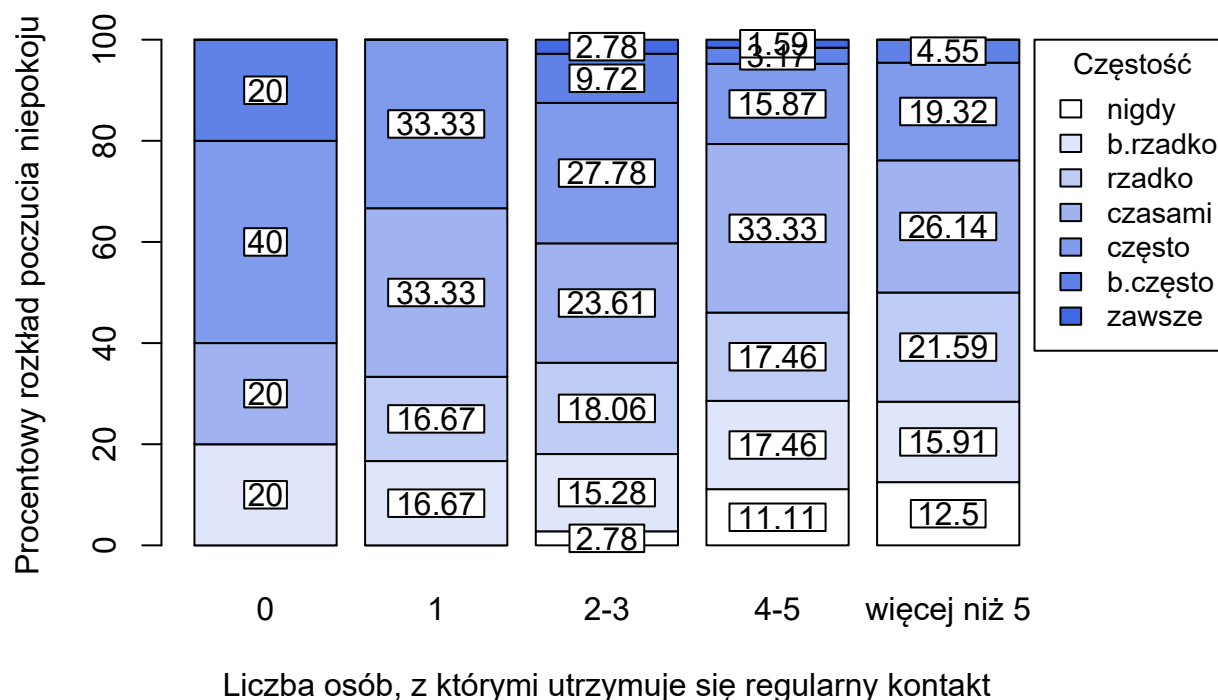
Badanie, czy istnieje zależność pomiędzy liczbą bliskich znajomych a odczuwaniem niepokoju.

3.3.1 Tabela kontyngencji

Niepokój	Liczba bliskich znajomych				
	0	1	2 - 3	4 - 5	5 i więcej
nigdy	0.0	0.0	2.8	11.1	12.5
bardzo rzadko	20.0	16.7	15.3	17.5	15.9
rzadko	0.0	16.7	18.1	17.5	21.6
czasami	20.0	33.3	23.6	33.3	26.1
często	40.0	33.3	27.8	15.9	19.3
bardzo często	20.0	0.0	9.7	3.2	4.5
zawsze	0.0	0.0	2.8	1.6	0.0

3.3.2 Wykresy słupkowe

Odczuwanie niepokoju, w zależności od liczby bliskich znajomych

3.3.3 Wyniki testów

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
-0.179	0.006	-0.147	0.006

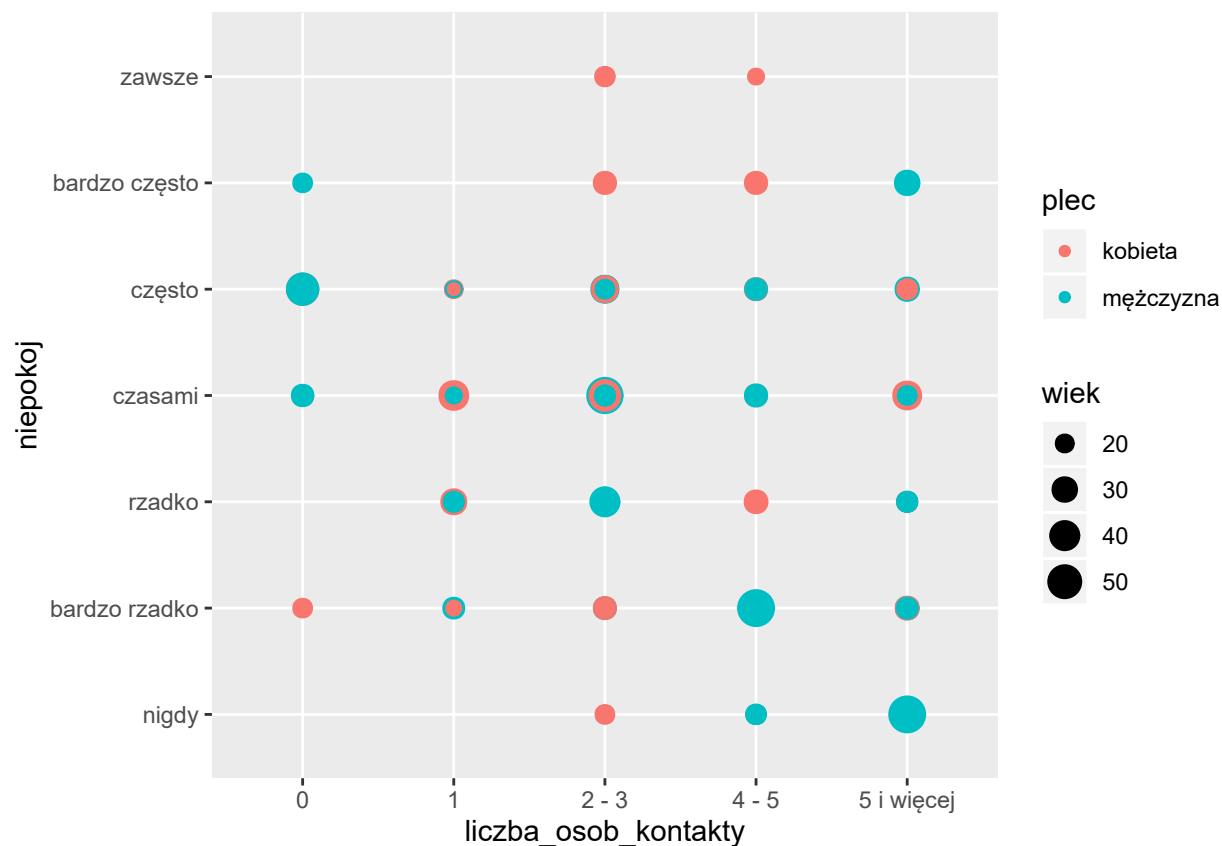
P-value dla obu testów wynosi około $p = 0.006$. Należy odrzucić hipotezę H_0 , na rzecz hipotezy alternatywnej H_1 . Istnieje zależność pomiędzy liczbą osób, z którymi utrzymuje się regularny kontakt a odczuwaniem niepokoju.

Współczynniki korelacji dla testów rho-Spearmana i tau-Kendalla wynoszą odpowiednio -0.179 oraz -0.147.

Interpretując te współczynniki oraz dane z wykresów, można stwierdzić, że wraz ze wzrostem liczby osób, z którymi utrzymuje się regularny kontakt, spada częstość odczuwania niepokoju.

3.3.4 Bubble!

Ponieważ z testów wynika, że istnieje zależność pomiędzy tymi dwoma czynnikami, można również zobrazować ją wykresem **bubble chart**, uwzględniając podział na wiek i płeć.

Z powyższego wykresu można wysnuć wniosek, że u mężczyzn brak posiadania stałych kontaktów z innymi ludźmi znacząco wpływa na częstość odczuwania niepokoju; gdy liczba kontaktów wzrasta, ta częstotliwość spada. Również wiek ma tutaj spore znaczenie.

U kobiet - szczególnie młodszych, niezależnie od liczby bliskich znajomych, odczuwanie niepokoju jest częstszym zjawiskiem (dlatego SWOJĄ kobietę trzeba dużo tulić).

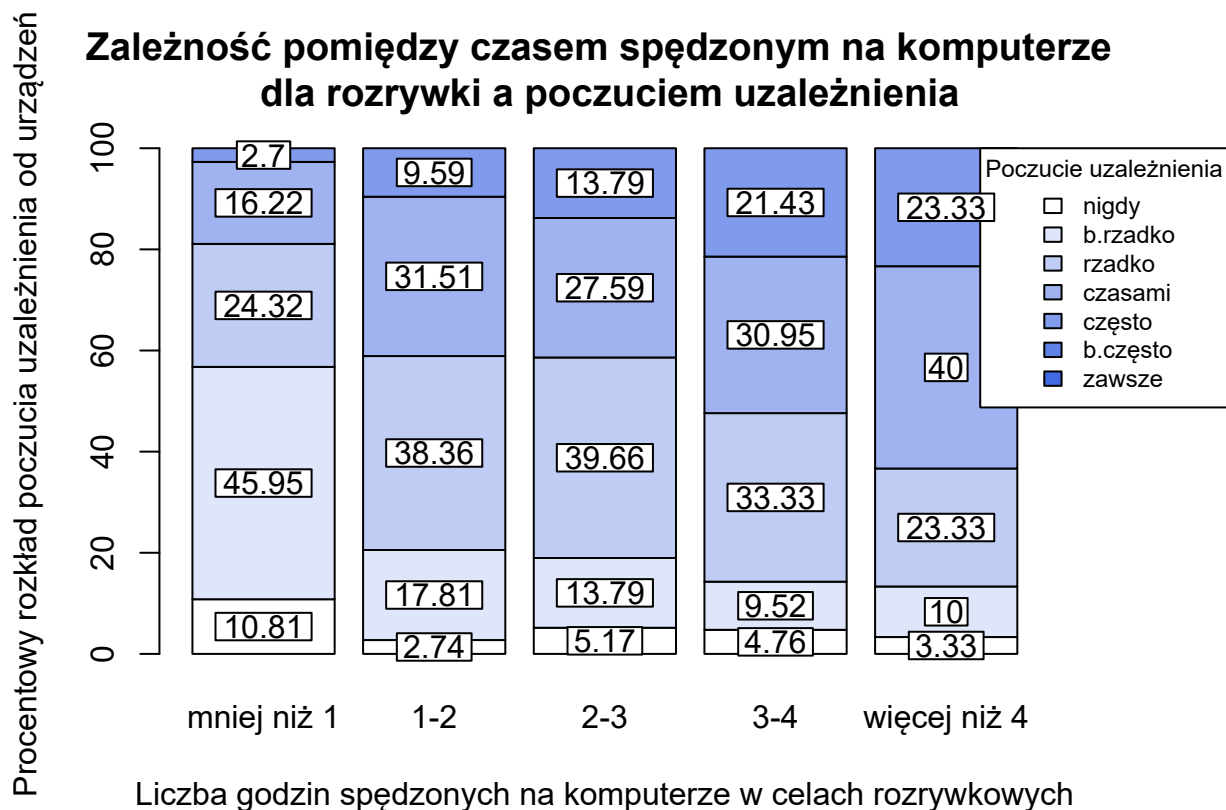
3.4 Hipoteza IV

Badanie, czy istnieje zależność pomiędzy liczbą godzin przeznaczonych na korzystanie z urządzeń elektronicznych a poczuciem uzależnienia od urządzeń.

3.4.1 Tabela kontyngencji

Poczucie uzależnienia	Godziny spędzone na używaniu urządzeń elektronicznych				
	mniej niż 1	1 - 2	2 - 3	3 - 4	więcej niż 4
nigdy	10.8	2.7	5.2	4.8	3.3
rzadko	45.9	17.8	13.8	9.5	10.0
czasami	24.3	38.4	39.7	33.3	23.3
często	16.2	31.5	27.6	31.0	40.0
bardzo często	2.7	9.6	13.8	21.4	23.3

3.4.2 Wykresy słupkowe

3.4.3 Wyniki testów

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.291	<0.001	0.243	<0.001

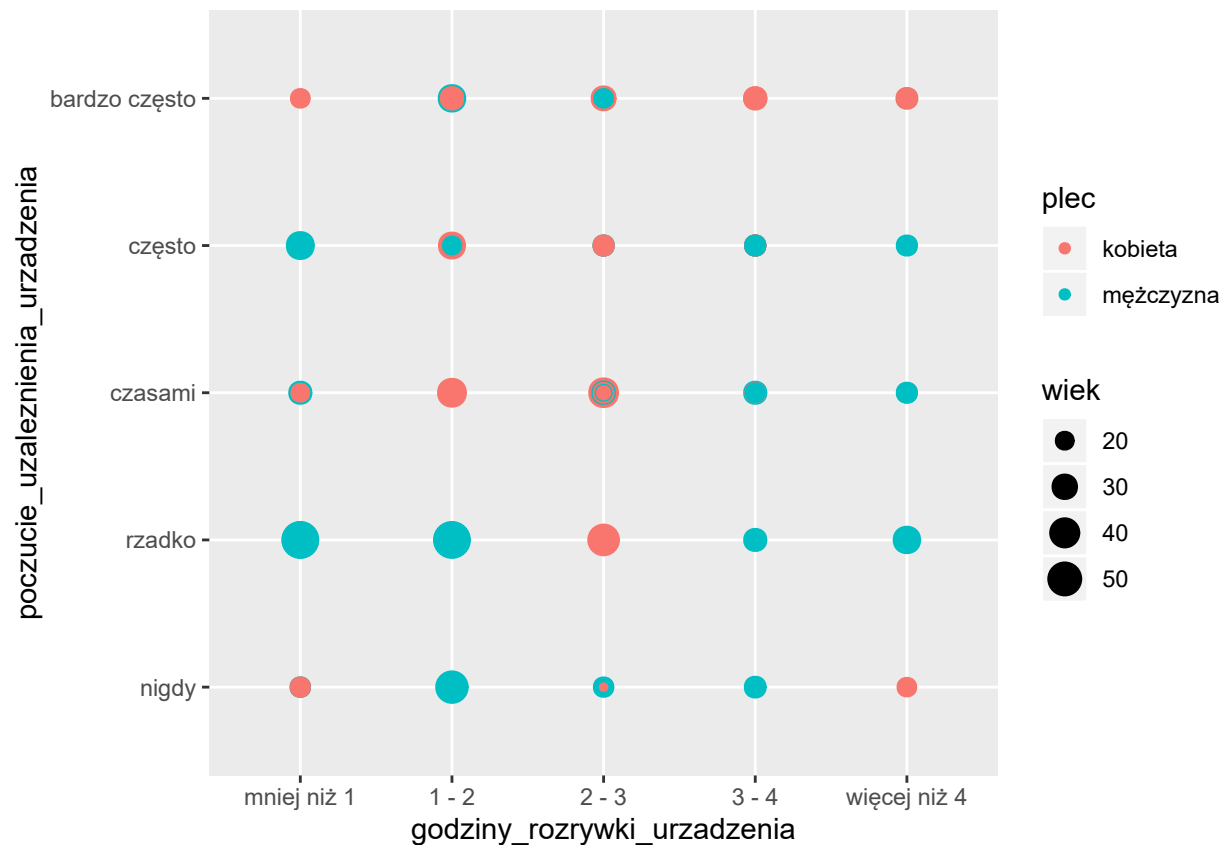
P-value dla obu testów są nieistotnie różne od zera. Należy odrzucić hipotezę H_0 , na rzecz hipotezy alternatywnej H_1 . Istnieje zależność pomiędzy liczbą godzin spędzonych na używaniu urządzeń elektronicznych w celach rozrywkowych a poczuciem uzależnienia od nich.

Współczynniki korelacji dla testów rho-Spearmana i tau-Kendalla wynoszą odpowiednio 0.291 oraz 0.243. Wniosek: wraz ze wzrostem liczby godzin, spędzonych na korzystaniu dla rozrywki z urządzeń elektronicznych,

wzrasta znacznie poczucie uzależnienia od tych urządzeń.

3.4.4 Bubble!

Poniżej przedstawiony jest wykres **bubble chart** badanej zależności, uwzględniający podział na wiek i płeć.

Poczucie uzależnienia od urządzeń u mężczyzn wzrasta wraz ze wzrostem liczby godzin, które poświęca się na korzystanie z nich dla rozrywki.

Kobiety, niezależnie od liczby godzin, zdają się mieć to poczucie częściej.

Istnieją również przypadki osób, które nie czują się uzależnione, pomimo bardzo dużej liczby godzin, które spędzają na urządzeniach elektronicznych.

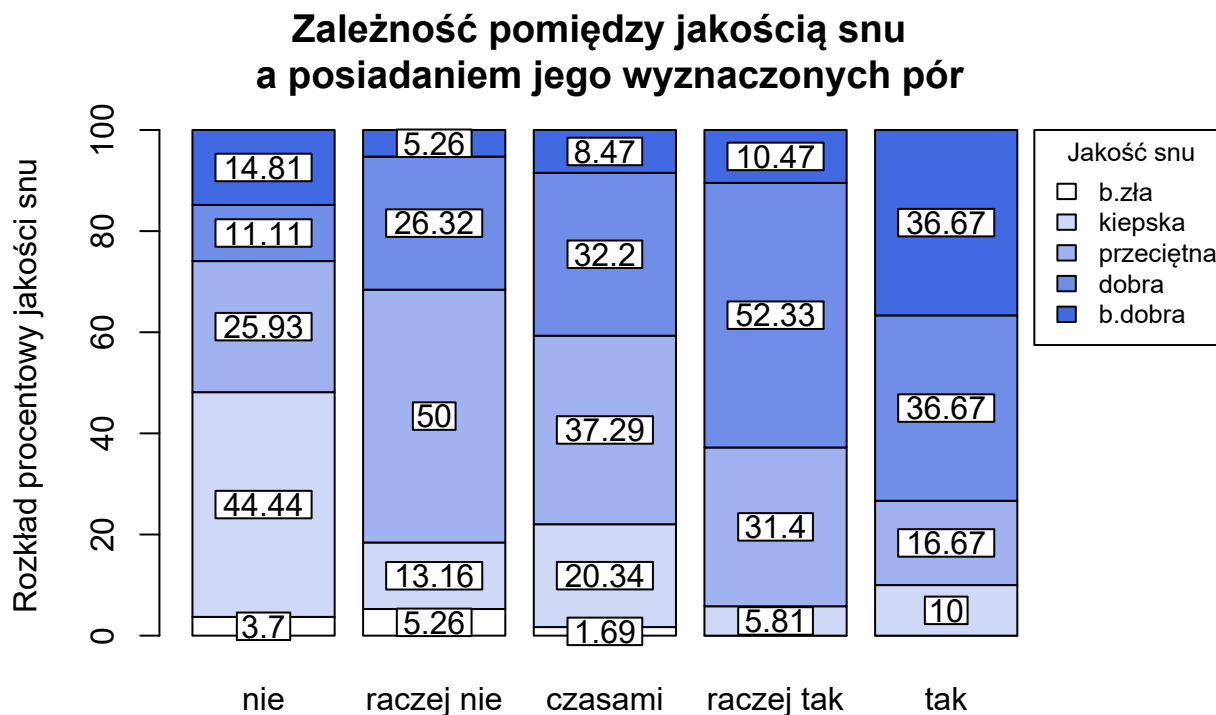
3.5 Hipoteza V

Badanie, czy istnieje zależność pomiędzy posiadaniem wyznaczonych pór snu a jego jakością.

3.5.1 Tabela kontyngencji

Jakość snu	Posiadanie wyznaczonych pór snu				
	1	2	3	4	5
1	3.7	5.3	1.7	0.0	0.0
2	44.4	13.2	20.3	5.8	10.0
3	25.9	50.0	37.3	31.4	16.7
4	11.1	26.3	32.2	52.3	36.7
5	14.8	5.3	8.5	10.5	36.7

3.5.2 Wykresy słupkowe

3.5.3 Wyniki testów

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.354	<0.001	0.306	<0.001

P-value dla obu testów są nieistotnie różne od zera. Należy odrzucić hipotezę H_0 , na rzecz hipotezy alternatywnej H_1 . Istnieje zależność pomiędzy posiadaniem wyznaczonych pór snu a jego jakością.

Współczynniki korelacji dla testów rho-Spearmana i tau-Kendalla są dość duże i wynoszą odpowiednio 0.354 oraz 0.306. Im bardziej regularne są pory snu, tym lepsza jest jego jakość.

3.6 Hipoteza VI

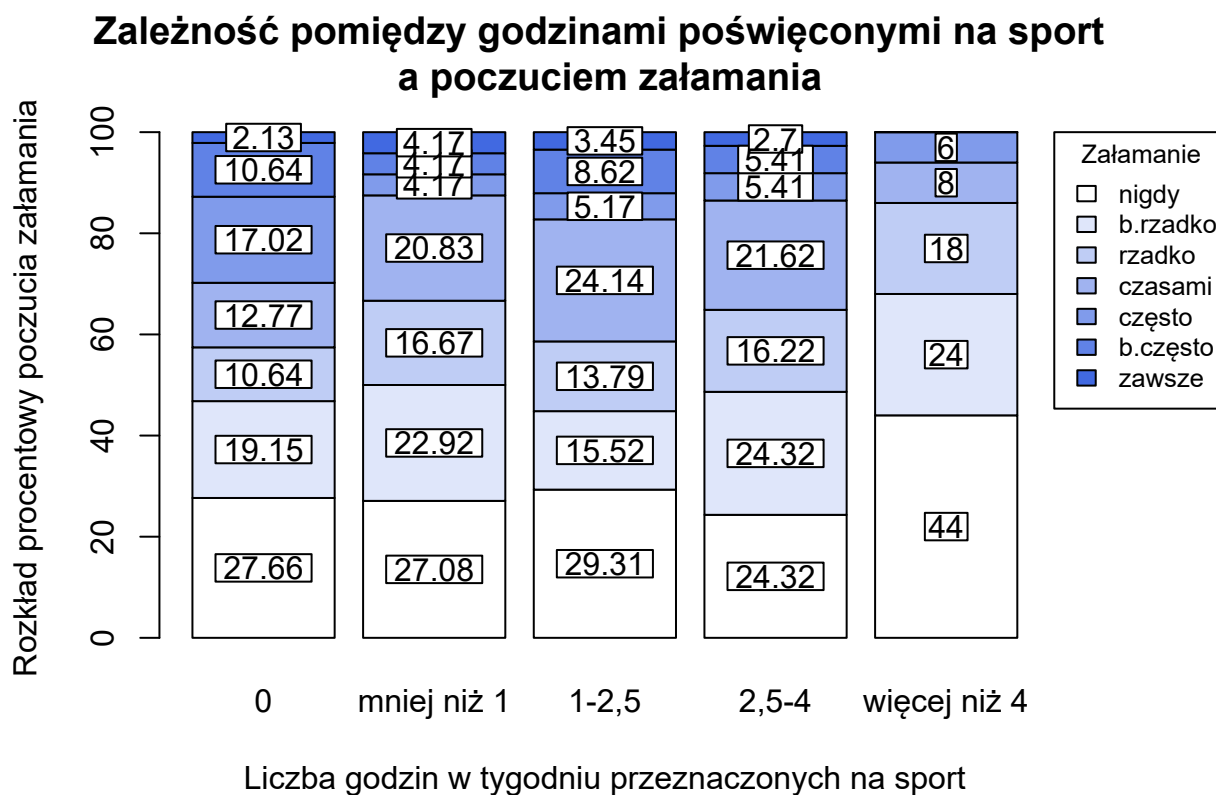
Badanie, czy istnieje zależność pomiędzy liczbą godzin przeznaczonych na uprawianie sportu a odczuwaniem załamania.

3.6.1 Tabela kontyngencji

Załamanie	Liczba godzin przeznaczonych na sport				
	nie uprawiam żadnego sportu	mniej niż 1	1 - 2,5	2,5 - 4	więcej niż 4
nigdy	27.7	27.1	29.3	24.3	44.0
bardzo rzadko	19.1	22.9	15.5	24.3	24.0
rzadko	10.6	16.7	13.8	16.2	18.0
czasami	12.8	20.8	24.1	21.6	8.0
często	17.0	4.2	5.2	5.4	6.0
bardzo często	10.6	4.2	8.6	5.4	0.0
zawsze	2.1	4.2	3.4	2.7	0.0

3.6.2 Wykresy słupkowe

3.6.3 Wyniki testów

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
-0.163	0.011	-0.132	0.011

P-value dla testu rho-Spearmana wynosi 0.011, natomiast dla testu tau-Kendalla wynosi 0.011. Należy odrzucić hipotezę H_0 , na rzecz hipotezy alternatywnej H_1 . Istnieje zależność pomiędzy liczbą godzin przeznaczonych na uprawianie sportu a odczuwaniem załamania.

Współczynniki korelacji dla testów rho-Spearmana i tau-Kendalla wynoszą odpowiednio -0.163 oraz -0.132. Im więcej godzin poświęca się tygodniowo na sport, tym rzadziej odczuwa się załamanie.

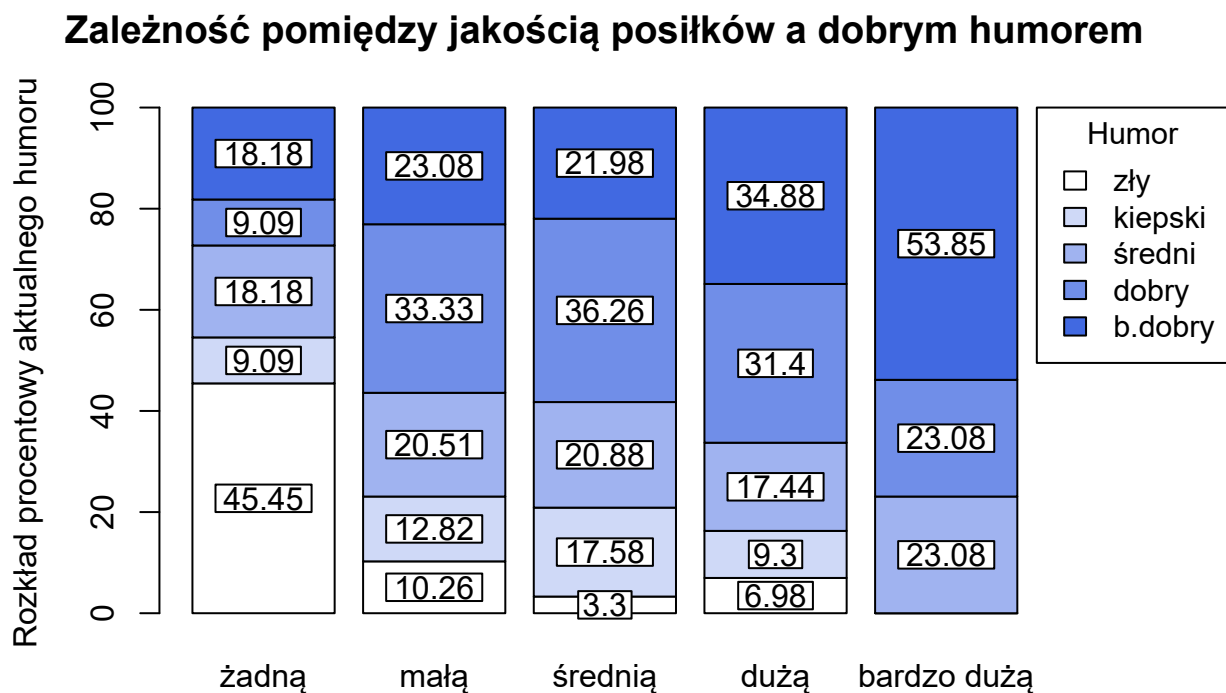
3.7 Hipoteza VII

Badanie, czy istnieje zależność pomiędzy jakością posiłków a dobrym humorem.

3.7.1 Tabela kontyngencji

Dobry humor	Jakość posiłków				
	wszystko mi jedno	nie jest to moim priorytetem	staram się jeść zdrowo, ale mi nie wychodzi	jest to dla mnie dość ważne	jestem tym, co jem!
nie zgadzam się	45.5	10.3	3.3	7.0	0.0
raczej się nie zgadzam	9.1	12.8	17.6	9.3	0.0
trochę tak, trochę nie	18.2	20.5	20.9	17.4	23.1
raczej się zgadzam	9.1	33.3	36.3	31.4	23.1
zgadzam się	18.2	23.1	22.0	34.9	53.8

3.7.2 Wykresy słupkowe

3.7.3 Wyniki testów

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.204	0.002	0.174	0.001

P-value dla testu **rho-Spearmana** wynosi $p = 0.002$, natomiast dla testu **tau-Kendalla** wynosi $p = 0.001$. Należy odrzucić hipotezę H_0 , na rzecz hipotezy alternatywnej H_1 . Istnieje zależność pomiędzy jakością posiłków a dobrym humorem.

Zarówno współczynniki korelacji dla testów **rho-Spearmana** i **tau-Kendalla** wynoszące odpowiednio 0.204 oraz 0.174, jak i wykresy słupkowe jasno wskazują na istotną zależność pomiędzy badanymi zmiennymi. Im większe znaczenie ma jakość spożywanych posiłków, tym lepszy humor się odczuwa.

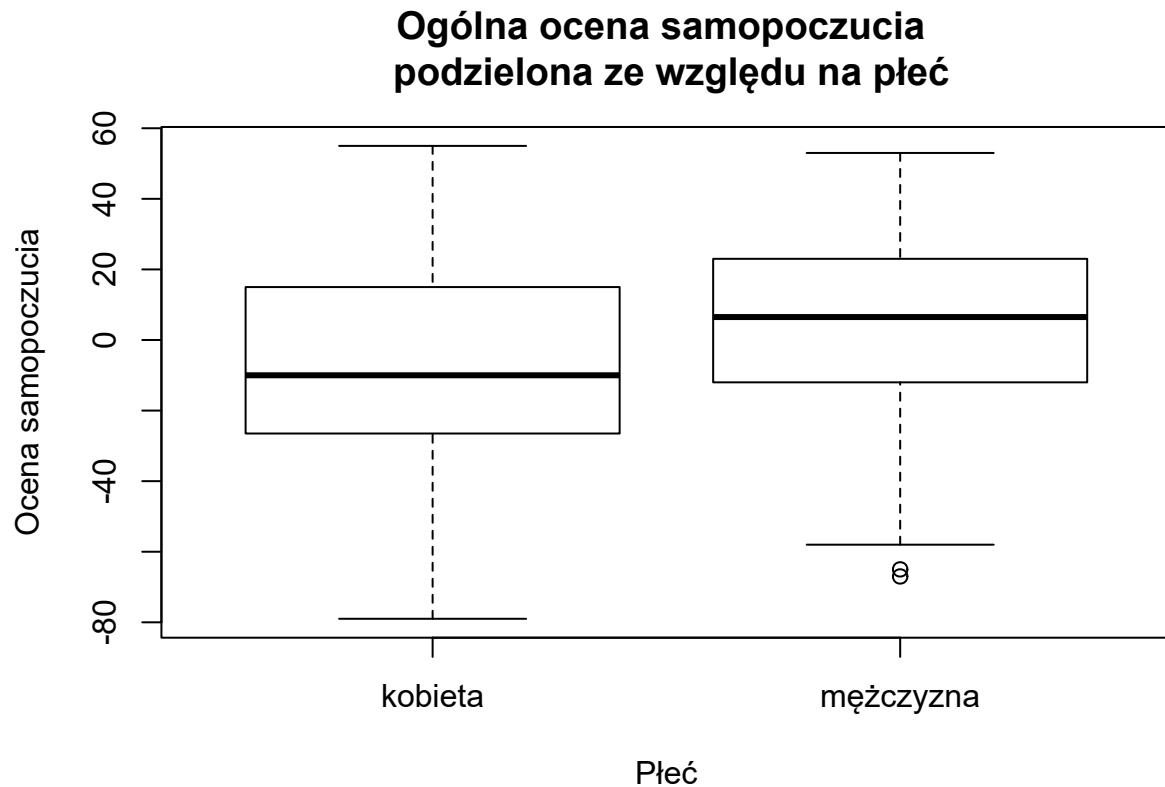
3.8 Hipoteza VIII

Badanie zależności między płcią a ogólną oceną samopoczucia.

3.8.1 Średnia ocena samopoczucia w grupie kobiet i mężczyzn

	Płeć	
	kobieta	mężczyzna
Ogólna ocena samopoczucia	-8.0	3.2

3.8.2 Wykres boxplot

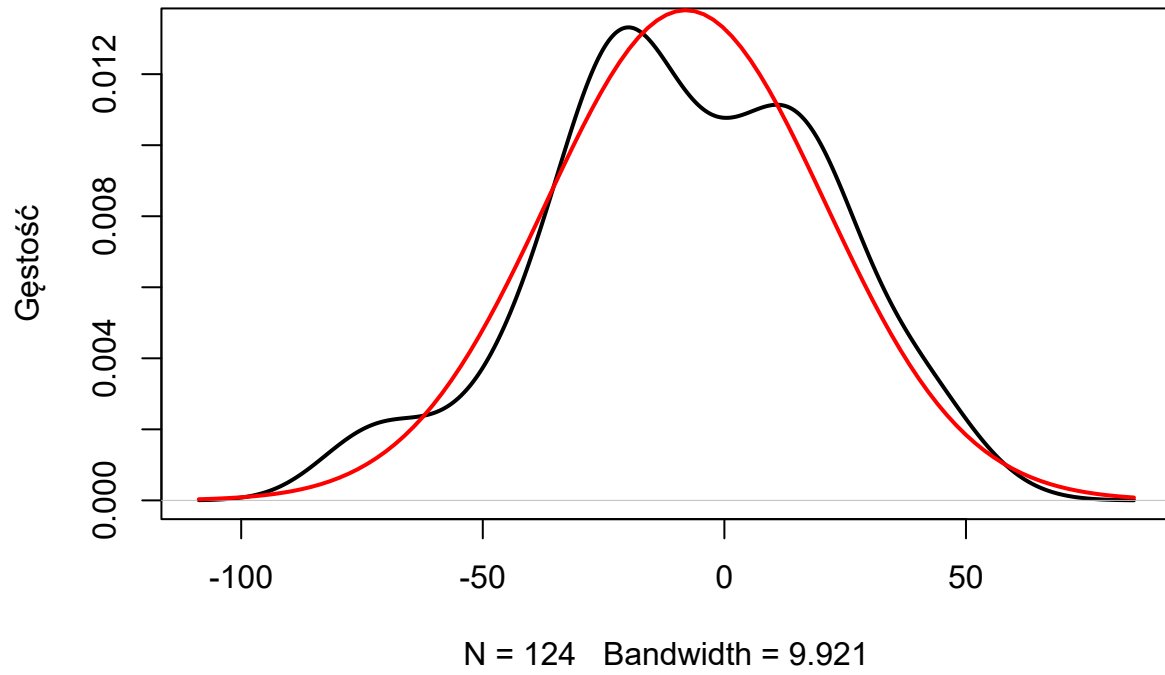

Z wykresu **ramka-wąsy** można wyczytać, że wyniki u kobiet były o wiele bardziej zróżnicowane - “wąsy”, wskazujące na najwyższy i najniższy wynik, niebędący obserwacją odstającą, są znacząco dłuższe, niż w przypadku wykresu dla mężczyzn. Również mediana na pierwszym wykresie jest niżej (poniżej zera). Możliwe jest również, że rozkład gęstości samopoczucia u kobiet charakteryzowałby się asymetrią.

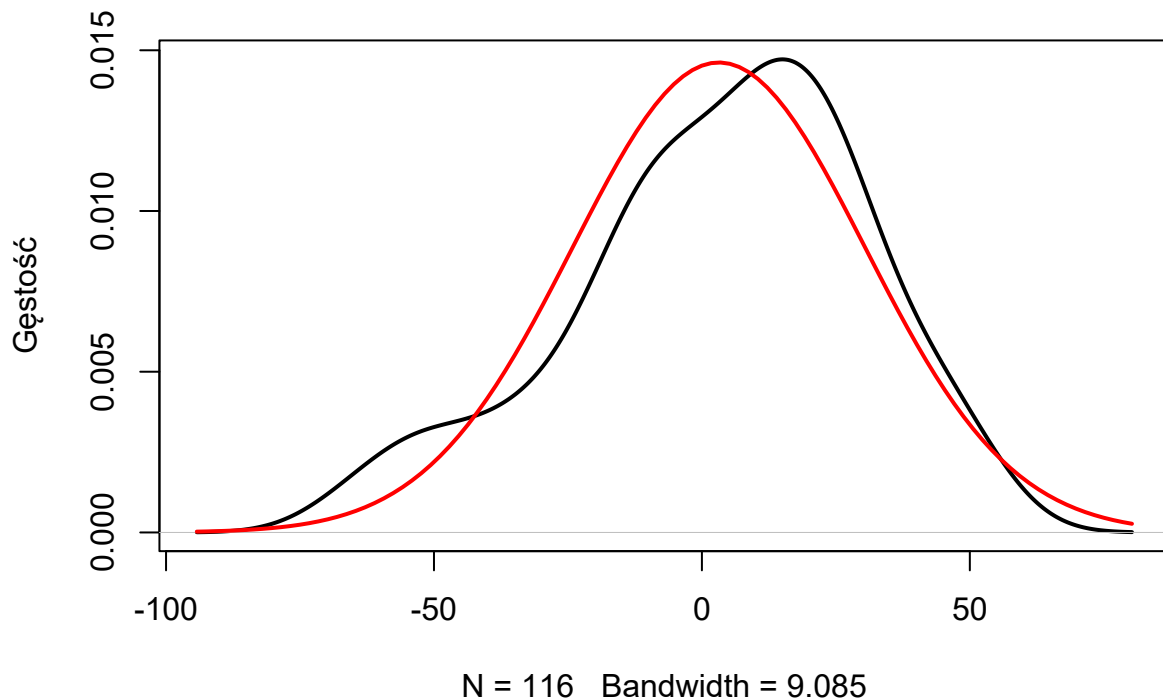
W przypadku mężczyzn, wykres wygląda dość symetrycznie. Można jednak zauważyć, że najniższy wynik niebędący obserwacją odstającą znajduje się dość daleko od pierwszego kwartyła (dolnej części “pudełka”) oraz że tym razem istnieją obserwacje odstające (dolne obserwacje ekstremalne).

Dla lepszego zilustrowania tej zależności posłużymy się wykresami gęstości rozkładu.

Rozkład oceny samopoczucia dla kobiet

Rozkład oceny samopoczucia dla mężczyzn

Rozkład oceny samopoczucia u mężczyzn jest zbliżony do rozkładu normalnego; u kobiet można pokusić się o stwierdzenie dwumodalności rozkładu, a na pewno stwierdzić jego asymetryczność.

3.8.3 Wyniki testów

P-value z testu Shapiro-Wilka dla cechy Ogólna ocena samopoczucia wynosi $p = 0.007$, zatem ta cecha nie ma rozkładu normalnego.

Zaskakujące jest natomiast, że w przypadku podziału tej zmiennej na płeć, okazuje się, że p-value testu Shapiro-Wilka dla kobiet wynosi $p = 0.178$, natomiast dla mężczyzn $p = 0.014$, co - pomimo wcześniejszych hipotez stawianych na podstawie wykresów - nie pozostawia wątpliwości. Rozkład samopoczucia u mężczyzn nie jest normalny, natomiast u kobiet nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy o normalności.

Stosujemy test Manna - Whitney'a - Wilcoxona.

P-value z testu Manna - Whitney'a - Wilcoxona wynosi $p = 0.001$. Istnieje zależność pomiędzy płcią a ogólną oceną samopoczucia.

3.9 Hipoteza IX

Badanie zależności między wiekiem a ogólną oceną samopoczucia. Zmienne nie mają rozkładów normalnych, więc wybieramy test Kruskala-Wallisa.

P-value wynosi około 0.063, więc decyzja jest niejednoznaczna, ale na wybranym przez nas poziomie istotności 0.05 nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej.

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.172	0.008	0.119	0.01

Testy Spearmana oraz Kendalla jednoznacznie wskazują, że należy odrzucić hipotezę zerową (p-value odpowiednio 0.008 oraz 0.01).

Współczynniki korelacji z tych testów wynoszą odpowiednio 0.172 i 0.119, zatem wzrost wieku powoduje wzrost oceny ogólnej samopoczucia.

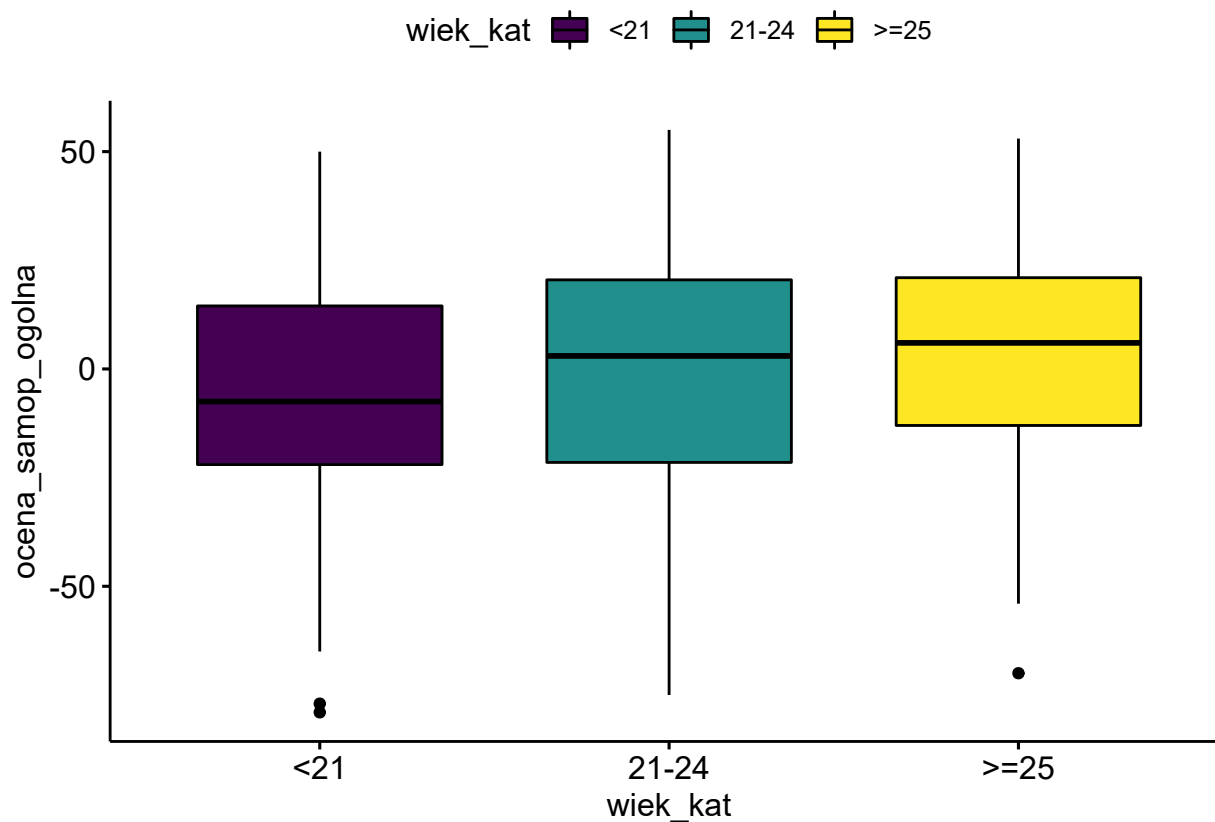
3.10 Hipoteza X

Zbadamy, czy średnie ogólnej oceny samopoczucia różnią się w trzech grupach wiekowych. Ze względu na silną prawostronną asymetrię, wybraliśmy następujące grupy wiekowe:

- poniżej 21 lat
- pomiędzy 21 a 24 lata
- 25 i więcej lat

Poszczególne grupy wiekowe mają następującą liczebność:

Grupa wiekowa	Liczebność
<21	70
21-24	131
>=25	39


```
##           Df Sum Sq Mean Sq F value Pr(>F)
## wiek_kat      2   2306   1153.2   1.412   0.246
## Residuals  237 193585    816.8
```

Z wykresu boxplot można przypuszczać, że raczej nie ma bardzo istotnych różnic pomiędzy grupami.

Z testu ANOVA otrzymujemy p-value około 0.246, zatem grupa wiekowa nie różnicuje istotnie oceny ogólnej samopoczucia.

4 Dane zsumowane

Wcześniej pracowaliśmy osobno na odpowiedziach z ankiety. Teraz będziemy pracować na danych, w których odpowiedzi z danych kategorii zostały zsumowane, tj. zmienne sen, dieta, aktywność, urządzenia i kontakty są sumą trzech odpowiednich zmiennych wymienionych wcześniej:

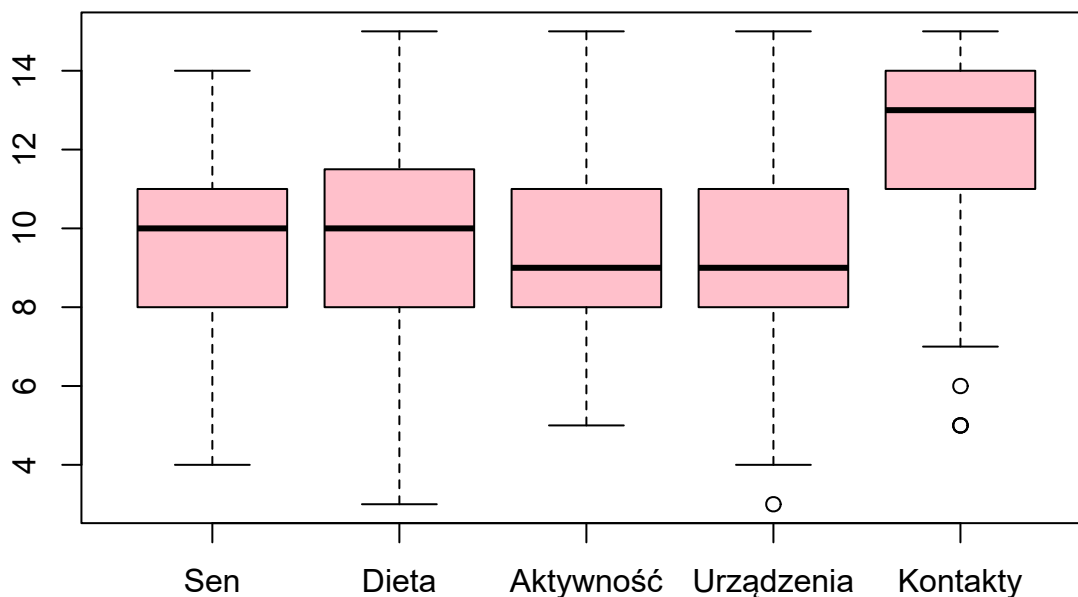
- na ocenę snu składa się ocena jego jakości, posiadania wyznaczonych pór snu oraz liczby przespanych godzin
- na ocenę diety składa się ocena jakości posiłków, przeważający składnik diety oraz regularność posiłków
- na ocenę aktywności fizycznej składa się ocena kondycji, liczba godzin poświęcanych tygodniowo na sport oraz preferowany środek transportu
- na ocenę czasu spędzanego z urządzeniami elektronicznymi składa się dzienna liczba godzin spędzana na pracy z urządzeniami, dzienna liczba godzin poświęcana na rozrywkę przy użyciu urządzeń oraz poczucie uzależnienia od urządzeń
- na ocenę kontaktów towarzyskich składa się ocena ważności kontaktów międzyludzkich dla danej osoby, posiadanie zaufanej osoby oraz liczba osób, z którymi utrzymuje się regularny kontakt

Wcześniej poszczególne czynniki były ocenione w skali od 1 do 5, więc teraz skala wynosi od 1 do 15.

Oprócz tego do nowego zbioru danych włączamy zmienne płeć, wiek oraz ogólna ocena samopoczucia.

Cecha	Min	Mediana	Średnia	Odchylenie standardowe	Max	Czy rozkład różni się istotnie od rozkładu normalnego?
Wiek	14	21	22.57	6.29	59	tak
Sen	4	10	9.62	2.06	14	tak
Dieta	3	10	9.55	2.5	15	tak
Aktywność	5	9	9.46	2.32	15	tak
Urządzenia	3	9	9.22	2.34	15	tak
Kontakty	5	13	12.16	2.06	15	tak
Samopoczucie	-79	-0.5	-2.61	28.63	55	tak

Z wykresu boxplot widać, że najlepsze oceny pojawiały się w kategorii Kontakty. W przypadku pozostałych czynników, oceny są na podobnym poziomie, z medianami pomiędzy 8 a 10.

4.1 Sen a samopoczucie

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.261	<0.001	0.191	<0.001

Z testów Kendalla oraz Spearmana otrzymujemy p-value praktycznie równe zero. Oznacza to, że zależność pomiędzy snem a samopoczuciem jest istotna statystycznie. Współczynniki korelacji wynoszą 0.261 dla Spearmana i 0.191 dla Kendalla. Oznacza to, że im lepiej śpimy, tym lepsze samopoczucie mamy :)

4.2 Dieta a samopoczucie

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.322	<0.001	0.232	<0.001

Z testów Spearmana oraz Kendalla otrzymujemy p-value praktycznie równe zero. Istnieje zależność pomiędzy dietą a samopoczuciem. Współczynniki korelacji wynoszą odpowiednio 0.322 dla Spearmana oraz 0.232 dla Kendalla. Im lepsza jakość naszej diety, tym lepsze nasze samopoczucie :)

4.3 Aktywność a samopoczucie

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.163	0.011	0.116	0.011

Z testów Spearmana oraz Kendalla otrzymujemy p-value około 0.011, co pozwala odrzucić hipotezę zerową o braku zależności. Współczynniki korelacji wynoszą odpowiednio 0.163 dla Spearmana i 0.116 dla Kendalla. Im więcej mamy aktywności, tym lepsze nasze samopoczucie :)

4.4 Urządzenia a samopoczucie

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
-0.162	0.012	-0.115	0.012

P-value z testów Spearmana oraz Kendalla wynoszą około 0.012, a więc odrzucamy hipotezę o braku zależności. Współczynniki korelacji wynoszą odpowiednio -0.162 dla Spearmana oraz -0.115 dla Kendalla. Im więcej korzystamy z urządzeń elektronicznych, tym gorsze nasze samopoczucie :(Moje na przykład pogorszyło się podczas robienia tego projektu.

4.5 Kontakty a samopoczucie

test rho-Spearmana		test tau-Kendalla	
współczynnik korelacji	p-value	współczynnik korelacji	p-value
0.455	<0.001	0.329	<0.001

P-value z obu testów są praktycznie równe zero. Istnieje zależność pomiędzy kontaktami towarzyskimi a samopoczuciem. Współczynniki korelacji wynoszą odpowiednio 0.455 dla Spearmana i 0.329 dla Kendalla. Im lepsze nasze kontakty towarzyskie, tym lepsze nasze samopoczucie :)

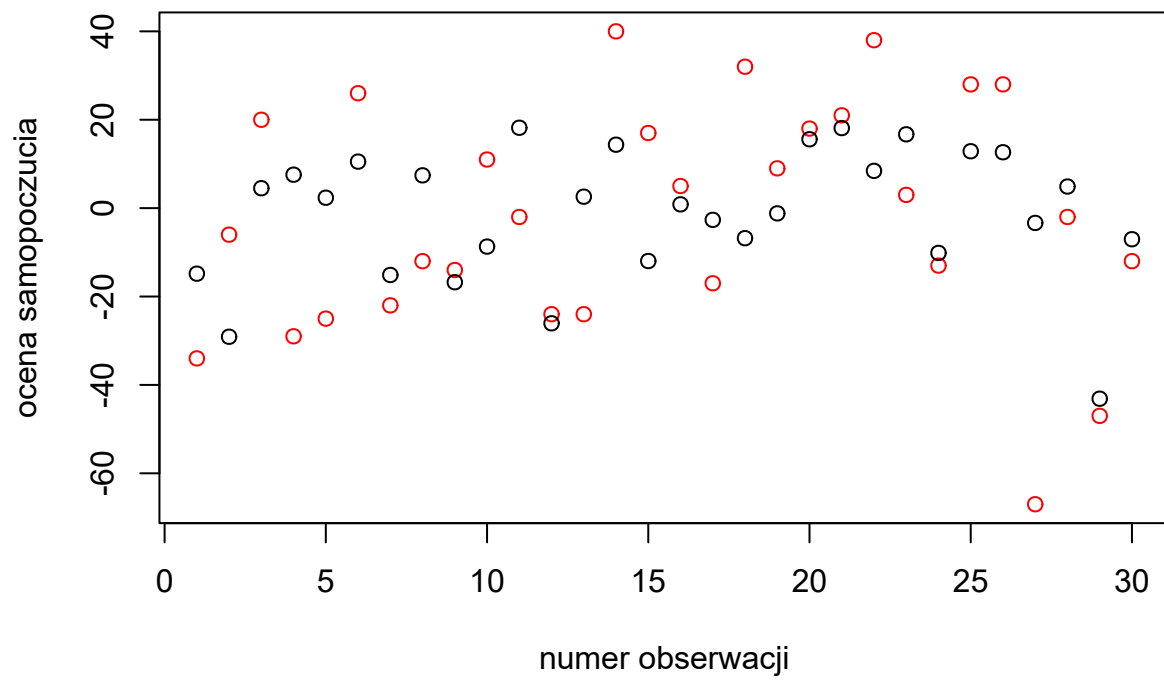
4.6 Model

Tablica 1:

<i>Dependent variable:</i>	
samopoczucie	
sen	1.522* (0.804)
dieta	2.329*** (0.667)
aktywnosc	1.413** (0.687)
urządzenia	-1.651** (0.679)
kontakty	5.577*** (0.775)
Constant	-105.469*** (14.664)
Observations	240
R ²	0.323
Adjusted R ²	0.309
Residual Std. Error	23.799 (df = 234)
F Statistic	22.374*** (df = 5; 234)
<i>Note:</i> *p<0.1; **p<0.05; ***p<0.01	

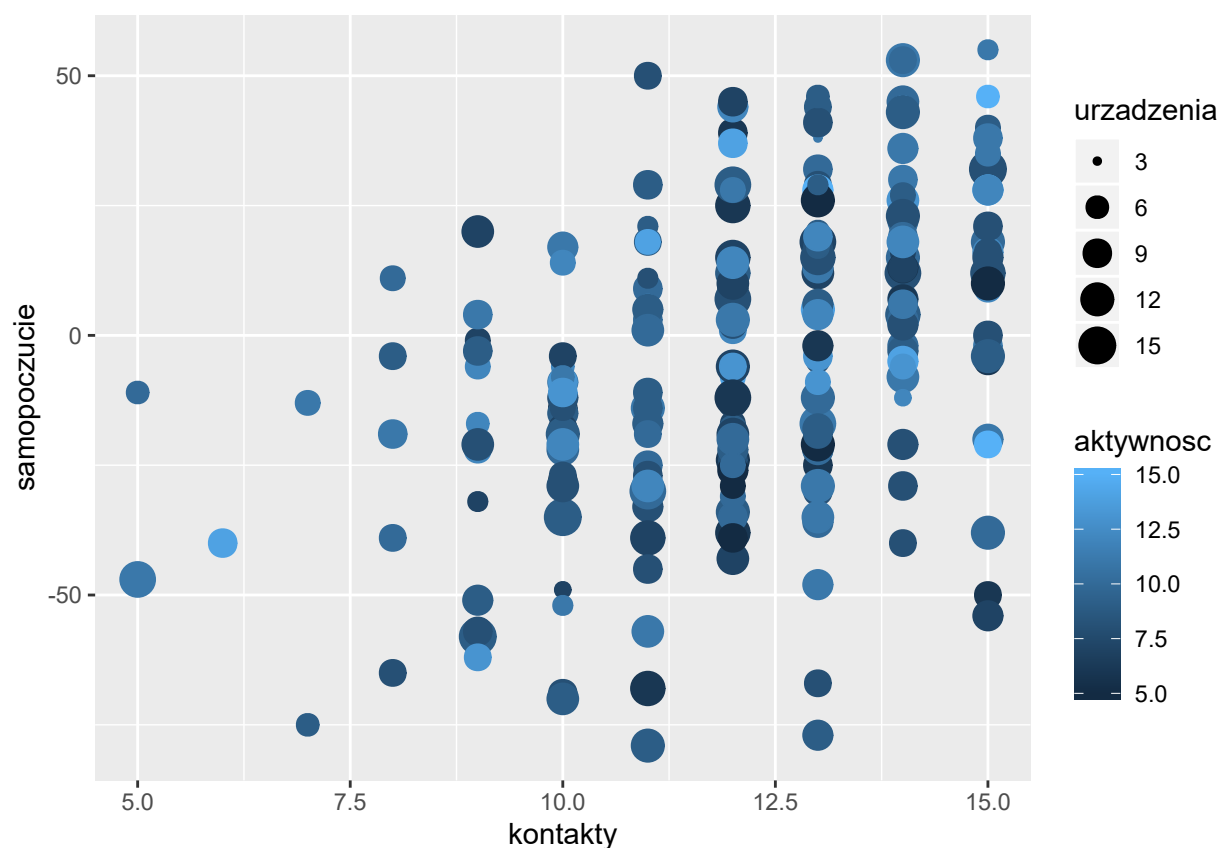
Możemy teraz wykonać predykcję Twojego samopoczucia - wystarczy że wypełnisz ankietę na temat 5 czynników :)

Wykres rzeczywistej oceny samopoczucia oraz jej oceny na podstawie modelu, dla pierwszych 30 obserwacji (na czerwono rzeczywista wartość, na czarno odpowiedź modelu):

Numer obserwacji	Samopoczucie	Ocena samopoczucia z modelu	Błąd
1	-34	-14.8317320	-19.168268
2	-6	-29.0992765	23.099276
3	20	4.5043130	15.495687
4	-29	7.5659449	-36.565945
5	-25	2.3548900	-27.354890
6	26	10.5218107	15.478189
7	-22	-15.1266310	-6.873369
8	-12	7.4202654	-19.420265
9	-14	-16.7606789	2.760679
10	11	-8.7027278	19.702728
11	-2	18.1887226	-20.188723
12	-24	-26.0585157	2.058516
13	-24	2.5931121	-26.593112
14	40	14.3556898	25.644310
15	17	-11.9675625	28.967562
16	5	0.8551247	4.144875
17	-17	-2.6524544	-14.347546
18	32	-6.7972672	38.797267
19	9	-1.1867838	10.186784
20	18	15.5822921	2.417708
21	21	18.1147723	2.885228
22	38	8.4325614	29.567439
23	3	16.7026555	-13.702656
24	-13	-10.1329848	-2.867015
25	28	12.8727459	15.127254
26	28	12.6472973	15.352703
27	-67	-3.3472897	-63.652710
28	-2	4.8891393	-6.889139
29	-47	-43.1224679	-3.877532
30	-12	-7.0350373	-4.964963

4.7 Bubble chart

4.8 Korelacje (wg testu Spearmana)

Poniżej przedstawiamy tabelę z korelacjami poszczególnych badanych przez nas cech. Korelacje zostały wyliczone z testu Spearmana, w nawiasach jest podane p-value dla każdego współczynnika korelacji.

	Sen	Dieta	Aktywność	Urządzenia	Kontakty	Samopoczucie
Sen	1	0.324 (<0.001)	-0.016 (0.809)	-0.112 (0.085)	0.19 (0.003)	0.261 (<0.001)
Dieta	0.324 (<0.001)	1	0.151 (0.019)	-0.131 (0.042)	0.171 (0.008)	0.322 (<0.001)
Aktywność	-0.016 (0.809)	0.151 (0.019)	1	-0.156 (0.015)	0.033 (0.611)	0.162 (0.011)
Urządzenia	-0.112 (0.085)	-0.131 (0.042)	-0.156 (0.015)	1	0.083 (0.2)	-0.162 (0.012)
Kontakty	0.19 (0.003)	0.171 (0.008)	0.033 (0.611)	0.083 (0.2)	1	0.455 (<0.001)
Samopoczucie	0.261 (<0.001)	0.322 (<0.001)	0.163 (0.011)	-0.162 (0.012)	0.455 (<0.001)	1

Z istotnych statystycznie korelacji mamy zatem:

- sen i dieta 0.324
- sen i kontakty towarzyskie 0.19
- dieta i kontakty towarzyskie 0.171
- dieta i korzystanie z urządzeń -0.131

- dieta i aktywność fizyczna 0.151
- aktywność fizyczna i korzystanie z urządzeń -0.156

Blisko istotności znalazła się także korelacja między snem a korzystaniem z urządzeń -0.112 z p-value 0.085.

Poza tym istotne są wszystkie korelacje związane z samopoczuciem, co zostało wykazane wcześniej zarówno za pomocą testów Spearmana jak i Kendalla.

5 Wnioski

5.1 Wnioski z bardziej szczegółowych hipotez

Wykazaliśmy następujące związki:

- wraz ze wzrostem liczby bliskich znajomych, spada częstość odczuwania niepokoju
- im więcej godzin spędzamy na korzystaniu z urządzeń elektronicznych dla rozrywki, tym bardziej czujemy się od nich uzależnieni (co wydaje się oczywistym związkiem, i według testów statystycznych jest prawie pewne, ponieważ p-value było bardzo małe dla tej hipotezy, praktycznie zero)
- z podobną pewnością jak powyższą hipotezę, wykazaliśmy, że im bardziej regularne pory snu, tym lepsza jest jego jakość
- im więcej godzin tygodniowo poświęca się na sport, tym rzadziej odczuwa się załamanie
- im większą wagę ktoś przywiązuje do jakości swoich posiłków, tym lepszy ma humor

Wykazaliśmy także, że nie zachodzą związki:

- pomiędzy jakością snu a poczuciem upokorzenia - chociaż tutaj wynik był na krawędzi, ocierał się o wniosek, że im gorsza jakość snu, tym częściej odczuwamy upokorzenie
- pomiędzy dietą a poczuciem radości

Porównując wyniki w różnych podgrupach, odkryliśmy, że:

- średnia ocena ogólna samopoczucia różniła się między grupą kobiet a mężczyzn, w dodatku była znacznie niższa (-8) w grupie kobiet niż mężczyzn (3.2)
- wiek ma wpływ na samopoczucie, ale zaproponowane przez nas grupy wiekowe (poniżej 21 lat, 21-24 i powyżej 24 lat) nie różnicują istotnie samopoczucia

5.2 Wnioski dla pięciu głównych czynników

Na następnej stronie znajduje się infografika przedstawiająca czynniki, które mają wpływ na nasze samopoczucie. Pod nazwą czynnika została podana przybliżona wartość współczynnika korelacji. Na zielonym tle są podane korelacje dodatnie, a na czerwonym ujemne.

Ta infografika jest skrótownym przedstawieniem wniosków, jakie dostaliśmy przy badaniu pięciu wybranych przez nas czynników wpływających na samopoczucie.

CO WPŁYWA NA SAMOPOCZUCIE?

STATYSTYCZNE SPOJRZENIE NA TEMAT

SEN

0.191 do 0.261

Im lepiej się wysypiamy, tym bardziej poprawia się nasze samopoczucie.

DIETA

0.232 do 0.322

Dobra jakość naszej diety owocuje poprawą ogólnego nastroju.

AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA

0.116 do 0.163

Aktywność fizyczna sprawia, że lepiej się czujemy.

URZĄDZENIA ELEKTRONICZNE

-0.115 do -0.162

Dłuższe godziny korzystania z urządzeń elektronicznych pogarszają samopoczucie.

KONTAKTY TOWARZYSKIE

0.329 do 0.455

Kontakty towarzyskie pozytywnie wpływają na nasz stan ducha

6 Bibliografia

(Bogdan Wojciszke 2005) (Wątroba 2009)

Bogdan Wojciszke, Wiesław Baryła. 2005. *Skale do Pomiaru Nastroju i Sześciu Emocji*.

Wątroba, Janusz. 2009. *Wspomaganie Statystycznej Analizy Wyników Badań Empirycznych w STATISTICA 9*. StatSoft Polska Sp. z o. o.